

1991

24 СЕРПНЯ

«Виходячи зі смертельної небезпеки, яка нависла була над Україною у зв'язку з державним переворотом в СРСР 19 серпня 1991 року, продовжуючи тисячолітню традицію державотворення в Україні, ... Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки урочисто проголошує НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ та створення самостійної української держави — УКРАЇНИ»

ЛЕБЕДИНА ПІСНЯ СРСР

Під час серпневого путчу глядачі три дні поспіль, з 19 по 22 серпня, дивилися балет «Лебедине озеро», який став символом перевороту й отримав тавро найполітизованішого, хоча жодного натяку на політику в ньому немає

Рік, після якого світ уже не буде таким, яким його звикло бачити людство: США та Велика Британія починають операцію «Буря в пустелі» та бомбардують Ірак у відповідь на відмову вивести війська з Кувейту, Словенія та Хорватія проголошують незалежність від Югославії, в історії «союзу нерушимого республік свободних», як і на широких екранах, настає судний день.

Причому якщо у версії Джеймса Кемерона Термінатор-машина жертвує собою заради людини, то радянська машина, що дійшла до занепаду, намагається утриматися до останнього. У Литві відбувається побоїще між радянською армією та простими людьми, яке, втім, не заважає країні, а за нею й іншим республікам, провести референдуми за незалежність.

У таких умовах під буремно-символічний для цього часу трек «Нірвани» Smells Like Teen Spirit народжується українська незалежність. Вона переводить сповнений подиву та щасливої ейфорії погляд із порожніх магазинних полиць на великий світ, у якому для неї тільки починається довгий шлях самоусвідомлення та самоствердження.

ОСТАННЄ СЛОВО

Серпневий путч як спроба завадити утворенню Союзу Суверенних Держав і зберегти єдність СРСР, проголошення незалежності республік і визнання їх міжнародною спільнотою призводить до того, що 25 грудня о 19:00 на центральному телебаченні востаннє виступає президент СРСР Михайло Горбачов і складає свої повноваження, а ще через 36 хвилин червоний прапор зникає з кремлівського купола — СРСР припиняє своє існування

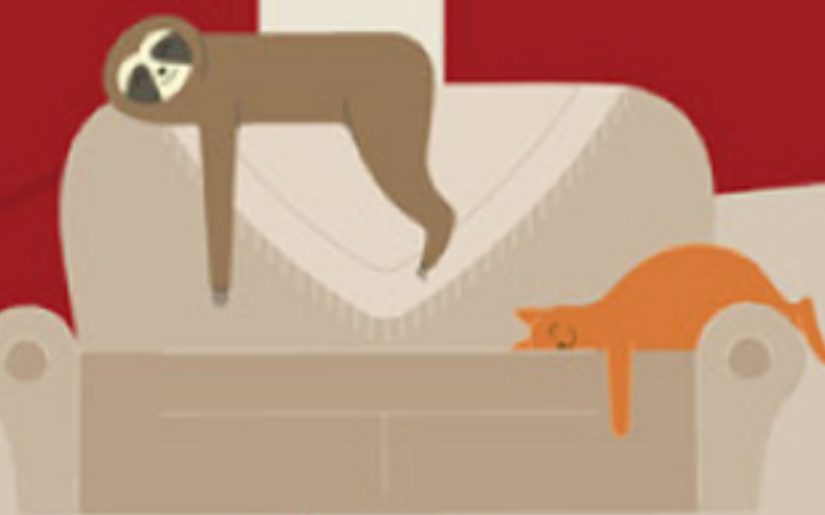
МОДА З НИЗІВ

Що менше стає грошей в українців у непрості дефіцитні часи, то більше висока мода, яка диктує канони, втрачає свій вплив; українки власноруч перешивають старий одяг: переробляють чоловічі кальсони на кофтинки, шують сумки з халав чобіт і додають до помад сріблянку, якою фарбують батареї

КОТЛЕТА ПО-КИЇВСЬКИ

Промова президента США Джорджа Буша-старшого, яку він виголошує 1 серпня в Києві й у якій відмовляє українців від проголошення незалежності, за що його критикує міжнародна спільнота, а The New York Times, власне, й дає промові назву Chicken Kiev, що в перекладі означає не лише назву страви, а дослівно — «боягуз у Києві»

ДАРМОЇДАМ БУТИ

В Україні скасовують статтю за дармоїдство, що була чинною з 1961 р. й передбачала покарання у вигляді позбавлення волі від 2 до 5 років: відтепер безробіття — не вада, а недолік ринкової економіки

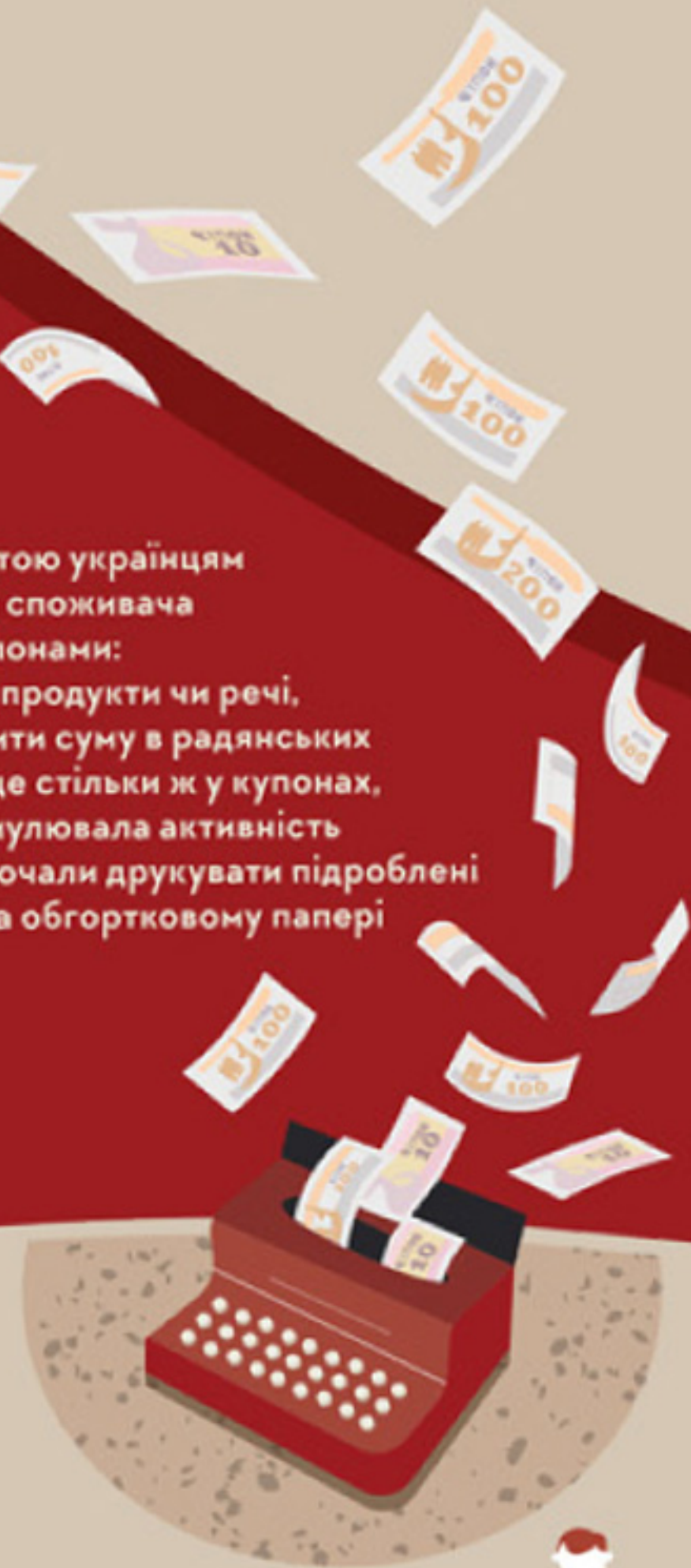

ШОКОВА (ПАВЛІВСЬКА) РЕФОРМА

22 січня Михайло Горбачов підписує указ про вилучення з обігу купюр номіналом 50 і 100 карбованців, не даючи людям часу на обмін, хоча найбільші спритники встигають купити квитки на потяги та літаки, щоб за кілька днів їх здати, й обмінюють купюри в касах метро і в таксистів, які на роботі ще не встигли почути оголошення

КУПОНИ

Разом із зарплатою українцям видають картки споживача з відрізними купонами: щоби придбати продукти чи речі, потрібно сплатити суму в радянських карбованцях і ще стільки ж у купонах, поява яких стимулювала активність аферистів, які почали друкувати підроблені купони навіть на обгортковому папері

ХТО ОСТАННІЙ?

У дефіциті цього року все, крім хліба, а по молоко, крупи й цукор вишиковуються довжелезні черги, сподіваючись купити 1-2 кг продуктів, які дозволено видавати в одні руки

«ЧЕРВОНА РУТА»

Молодіжний фестиваль сучасної пісні та популярної музики, що відбувається раз на два роки, було вперше проведено 1989 р. у Чернівцях, але вже цього року він проходить у Запоріжжі, де починає знайомити українців із власне українською музикою і де перемогу здобувають такі гурти, як «Плач Єремії», «Табула Раса», «Мертвий півень» та ін.

МОГИЛЯНКА

Менш ніж за місяць після проголошення Україною незалежності було вирішено відновити діяльність одного з перших у Східній Європі ВНЗ — Національного університету «Кисво-Могилянська академія» (востаннє закритого після Жовтневого перевороту 1917 р.), щоб забезпечити країну високоосвіченими кадрами для управління державою

ПО НУЛЯХ

З розпадом СРСР Росія як правонаступниця бере на себе всі борги, і Україна починає своє незалежне буття з нульовим балансом, який дуже швидко стає мінусовим

РОБІТЬ СТАВКИ!

Ще немає ані Конституції, ані державної валюти, а в незалежній Україні відкриваються казино: найперше в Києві, у готелі «Київська Русь», нараховує 8 гральних столів і 8 гральних автоматів

ДЕФІЦИТ

ТОВАРНИЙ ДЕФІЦИТ

Те, з чим асоціюється СРСР у кожного, хто в ньому жив, закарбувавшись у пам'яті порожніми полицями, поїздками до великих міст по продукти й «ковбасними електричками», якими зі столиці до найближчих міст громадяни возили те, що до їхньої малої батьківщини ніколи не потрапляло

ТАК ЧИ НІ?

1 грудня українці, прийшовши на дільниці, отримують на руки два бюлетені: у першому 6 кандидатур на посаду президента, з яких обирають Леоніда Кравчука, у другому лише одне питання: «Чи підтверджуєте ви Акт проголошення Незалежності України?», на яке 90,32% дають ствердну відповідь

БІЛОВЕЗЬКА ПУЩА

Український референдум і вибори президента прискорюють ліквідацію СРСР: 8 грудня високопосадовці України, Росії та Білорусі підписують Угоду про створення Співдружності Незалежних Держав — господарського, політичного та економічного союзу

МАЙДАН

За два дні після проголошення незалежності Київська міська рада перейменовує площу Жовтневої революції на Майдан Незалежності, на якому українці ще не раз виборюватимуть право на свободу й самовизначення

НАЙТИТУЛОВАНІШИЙ КЛУБ

Цього року закінчується історія радянського футболу, у якій київське «Динамо» 13 разів, найчастіше за інші союзні команди, здобувало звання чемпіона й доводило першість на міжнародній арені, отримавши три Єврокубки

СИНЬО-ЖОВТИЙ. НАШ

24 серпня 1991 р. група депутатів заносить до Верховної Ради розгорнутий Державний Прапор завбільшки 8x4 м, поновивши історію використання синьо-жовтого стяга, яка йшла ще з часів Королівства Руського в XIV ст., Війська Запорозького й Української держави часів УНР

НОВІ УКРАЇНЦІ

Цього року народжуються 630 813 немовлят — покоління, яке вже не знатиме ані значків жовтенят, ані піонерських галстуків, що поступово відходять у забуття із припиненням існування СРСР

1992

ПРАДАВНИЙ СИМВОЛ

Після прапора та гімну затверджують Державний герб — тризуб, який ще за часів Русі-України використовував князь Володимир; втім, Верховна Рада не така одностайна — комуністи не хочуть приймати цей символ і погоджуються на затвердження лише Малого герба після погрози розпуску парламенту

У рік, коли світом летить перше sms-повідомлення, у Парижі відкривається Євродіснейленд, людині пересаджують печінку бабуїна, а Вітні Г'юстон крас серця закоханих на всій планеті хітом I Will Always Love You, Нобелівський лауреат Михайло Горбачов виступає у Вестмінстерському коледжі у Фултоні, де багато років тому ще Вінстон Черчілль уперше вжив словосполучення «залізна завіса». Останній генсек констатує закінчення холодної війни, але водночас наголошує, що світ усе одно поділено на бідних і багатих. І щоб сприяти економічному та соціальному розвитку, в Маастрихті утворюють Європейський Союз, до якого входять 12 держав.

У таких міжнародно-політичних умовах українська незалежність, що святкує свій перший ювілей, вчиться робити перші важливі кроки й набиває перші гупі. Вона повертає свої державні символи, встановлює дипломатичні відносини з різними країнами, стає членом МВФ і знайомиться з новими господарями — «братками», що відтепер контролюють буквально все.

ПРАВОНАСТУПНИЦЯ УНР

22 серпня Микола Плав'юк — президент Української Народної Республіки, яка до цього часу існувала в екзилі, тобто за межами України, складає із себе повноваження перед першими особами незалежної України, проголошуючи її правонаступницею УНР

ЩЕ НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНИ...

Щойно Україна відгуляла новорічні свята, як уже 15 січня музикою Державного гімну затверджують написану Михайлом Вербицьким мелодію, яка, хоч і не офіційно, служила гімном для УНР та ЗУНР, а офіційно — проголошена гімном Карпатської України ще 1939 р.

ЧОВНИКАРІ

На фоні дефіциту попередніх років і в пошуках можливостей для виживання тисячі українців вирушають до сусідніх Польщі, Угорщини, Туреччини, звідки на кравчучках, навантажених величезними картатими сумками, везуть дублянки, шкіряні речі, омріяні джинси та збувають їх на ринках, які тепер обладнані навіть на стадіонах; трибуни перетворюються на торговельні ряди, а за право торгувати треба заплатити рекету 10 крб за день

ПРОЩАВАЙ, ДЕФІЦИТЕ!

Держава припиняє контролювати ціни, полиці магазинів поступово заповнюються товарами, але купити їх за зарплату, що в серпні становила 5422 крб, тобто менш ніж 30 доларів, можуть далеко не всі: за кілограм свинини просять 186,34 крб, цукру — 47,17 крб, за 1 л горілки — 234,60 крб, загалом ціни на продукти за цей рік, зважаючи на інфляцію, зростають у 21 раз

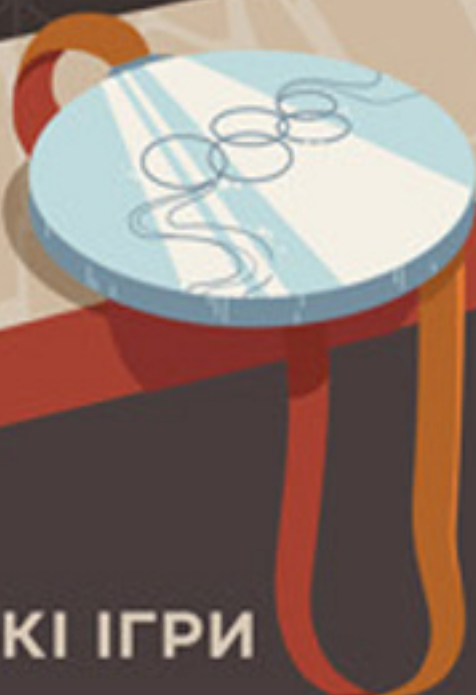
ГОЛОД — НЕ ТІТКА

Ікра з риб'ячих кісток, печиво «Жебрачка» на основі розсолу та сурогатний підробний алкоголь, від якого гине більше людей, ніж від інфарктів — ось далеко не повний список делікатесів, що з'являються на столах українців цього непростого року

ПЕРШІ ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ

На зимових іграх в Альбервілі та на літніх у Барселоні українські спортсмени ще виступають у складі Об'єднаної команди СНД під олімпійським прапором і запалюють на спортивному небосхилі нові світові зірки — фігуриста Віктора Петренка, фехтувальника Вадима Гутцайта, спортивну гімнастку Тетяну Гуцу й багатьох інших

ОМРІЯНА ЛЯЛЬКА

Із Польщі та Німеччини в Україну привозять перших Барбі, яких аж ніяк не можна було порівняти з радянськими пупсами чи незграбними ляльками зі страхітливими скляними очима; принесена до школи довгонога красуня стає сенсацією, на яку збираються подивитися навіть учителі

ЗІГРАТИ В ОДИНИЧКУ

Так називається афера, коли замість стодоларових купюр підсовують одностоларові — такий ризик супроводжує всіх, хто хоче придбати валюту, адже офіційних обмінників ще немає, і купити її можна лише з рук у нелегальних мініяйл

ТАВРІЙСЬКІ ІГРИ, О-О-О-О!

Міжнародний різножанровий фестиваль, що стартує у серпні, перетворює невелику Каховку на Херсонщині на центр фестивального життя країни, де артисти показують, чого досягли у власній творчості за рік, а загалом за 16 років проведення ігор тут устигнуть виступити 230 виконавців із 17 країн світу

НЕЗАЛЕЖНИЙ ФУТБОЛ

Цього року проходить перший національний чемпіонат, який дає країні першого чемпіона — кримський клуб «Таврія», а 29 квітня в Ужгороді проходить перший матч нашої збірної проти збірної Угорщини; цей день відзначається як Усеукраїнський день футболу

ТИМЧАСОВА ВАЛЮТА

У листопаді країна прощається із радянським карбованцем, в обіг запроваджують купон багаторазового використання, який захищає лише водяний знак «паркет» і який дуже легко підробити; та вже наприкінці року, коли інфляція сягає 3000%, робити це стає просто не вигідно

«З НОВИМ РОКОМ, ШАНОВНІ СПІВВІТЧИЗНИКИ!»

«Стала реальністю віковична мрія багатьох поколінь наших людей. Народ підвівся з колін, піднявся духовно — він став господарем на своїй землі», — з такими словами президента Леоніда Кравчука українці входять у новий 1992 р.: уперше з привітанням, що звучить українською, уперше із синьо-жовтим прапором на екрані, хоч замість гімну, який ще не затверджено, звучить добре пізнана мелодія «Кисе мій»

НАШІ КОЛЬОРИ

28 січня Верховна Рада затверджує Державний Прапор України — символ незалежної держави, який за два тижні українські моряки підіймають в іспанському порту Валенсія на торговельному судні «Кременчук», зшивши синьо-жовтий стяг із двох сигнальних прапорів

ПЕРШІ ПК

Оснащені процесорами третього та четвертого покоління, комп'ютери мають системний блок завбільшки метр на півтора та ще й вертикальний екран і продаються за ціною «жигулів»

РОЗКОЛ

Архиєрейський собор УПЦ (МП) усуває митрополита Київського та всієї України Філарета з посади голови Української православної церкви, але сам Філарет цього рішення не приймає — так у країні з'являються два патріархати — Київський і Московський

«ЛАВЕ» В ОБМІН НА «ДАХ»

Поки СРСР припиняє існування, а державні органи незалежної України ще тільки формуються, функції фактичної влади беруть на себе злочинні угруповання — рекети, який збирає «десятину» за захист від них же самих з усіх, хто хоче вижити, або просто прибирає непокірних, а зважаючи на те, що охочих до такого заробітку чимало, браткам доводиться захищати території впливу, що дедалі більше втягує країну в криваві бандитські війни

НОВИЙ ОПІУМ ДЛЯ НАРОДУ

Справжньою психотерапією та порятунком від глобальних змін у житті стає для пострадянських глядачів мелодрама «Багаті теж плачуть», адже якщо навіть «у Маріанні не все слава Богу», то чи варто скаржитися на власні негаразди. Невдовзі героїні серіалу стають іконами стилю для модниць: яскраві тіні, високо начесане волосся і гривка «Карлсон» — через брак лаку для волосся її закріплюють водою з цукром

«ДВА КУСОЧКА КОЛБАСКИ»

«Год новый наступил —
Кушать стало нечего.
Ты меня пригласил
И сказал доверчиво:
«Милая ты моя,
Девочка голодная,
Я накормлю тебя,
Если ты не гордая»

Такі рядки з пісні гурту «Комбінація» стали справжнім хітом на всьому пострадянському просторі, відобразивши реальний стан речей — зокрема й в Україні, коли людям доводилось буквально виживати

1993

ТЕМНІ ЧАСИ

В усій країні починаються віяльні вимкнення світла, по черзі в кожному регіоні, офіційною причиною яких стала несплата за електроенергію, а відтак українці масово скуповують свічки та по 6–10 годин на добу сидять без світла

Два роки українській незалежності, і як кожна дворічна дитина, вона виявляє неабиякий інтерес до світу. Тим паче він пропонує стільки всього цікавого: на MTV дебютують «Бівіс і Батгед», боротьбу з поганими хлопцями починає суворий «Вокер — техаський рейнджер», а з невідомими позаземними істотами — Малдер і Скаллі у «Цілком таємно», на аукціоні Нью-Йорка телеграму Хрущова Гагаріну, надіслану 12 квітня 1961 р., продають за 68 500 доларів, а на широких екранах оживає як цілий світ «Парку Юрського періоду», так і сповнений щему та безмежної поваги «Список Шиндлера».

Україна звертає свої погляди в телевізори, у яких кожен відтепер може знайти контент для душі й утекти від похмурих реалій пострадянського виживання.

ДАЮ УСТАНОВКУ!

Ці слова завершують сеанс телегіпнозу й лунають зі сцен будинків культури та з екранів у циклі програм «Сеанси здоров'я лікаря-психотерапевта Анатолія Кашпіровського»; після них нібито неходячі починають ходити, незрячі — бачити, лікується рак і діабет — віра людей у «дива» сягає таких масштабів, що подібні програми врешті забороняють як своєрідну психотропну зброю

ВАУЧЕР

Усім громадянам видають державні цінні папери, за якими кожен може стати співвласником підприємства, найметитиватіші починають масово скуповувати ваучери, втім, абсолютна більшість просто не знає, як отримати з них зиск, масово продає, і вони просто знецінюються

МАРІЯ ДЕВІ ХРИСТОС ТА ЮОАНН СВАМІ

Складною ситуацією в країні користуються новостворені секти, які виманюють в українців квартири, автівки, гроші, а такі, як «Біле братство», ще й оголошують кінець світу, призначаючи його на 24 листопада й закликаючи «братів» здійснити самоспалення в Софійському соборі; кінець світу скасовує міліція, заарештовуючи близько 600 осіб разом з головними провісниками апокаліпсиса

НОВІ СТАРІ ВЕТЕРАНИ

У жовтні впроваджують закон, за яким учасники УПА, що воювали проти нацизму, нарешті отримують статус ветеранів і гарантії соціального захисту

ХТО ВБИВ ЛОРУ ПАЛМЕР?

Це питання хвилює глядачів на всьому пострадянському просторі — серіал «Твін Пікс» Девіда Лінча цікавить кожного: жінки закохані в агента ФБР Дейла Купера, а чоловіки переймають лексику детектива, наприклад, фразу «Вона мертва, Гаррі, загорнута в поліетилен» використовують, щоб повідомити про те, що справу зроблено

УКРАЇНА НА ДРОТІ!

У липні в країну приходить мобільний зв'язок — Леонід Кравчук стає першим абонентом компанії UMC і здійснює перший в Україні дзвінок по мобільному телефону, який через громіздкість називають «цеглиною»; незважаючи на злидні й те, що хвилина розмови коштує півтора долара, до кінця року в країні налічується 2800 абонентів

СПІВАК ДЕСЯТИЛІТТЯ

На фестивалі «Червона рута» в Донецьку перше місце та приз за найкращий вокал виграв студент Львівського музичного інституту Олександр Пономарьов, а вже наприкінці року він здобуває звання найкращого попспівака України, яке він утримуватиме впродовж 10 років

«САНТА-БАРБАРА»

У січні в ефір американського телеканалу NBC виходить остання 2137 серія з історії родини Кепвеллів, що почалася ще 1984 р., проте до наших телеекранів доходить вона не так швидко, одну з найдовших мильних опер у світі українці дивитимуться аж до 2002 р.

УРОКИ ВИЖИВАННЯ

Українці настільки бідують, що з'являється новий вид бізнесу — торгівля недопалками: трилітрова банка бичків коштує, як хлібина, 3000 крб, що втричі дешевше за новеньку пачку «Ватри» на чорному ринку

НАРОДЖЕННЯ ЗІРКИ

1 квітня на конкурсі «Гуморина» в Полтаві посідає призове місце та завойовує любов глядачів на багато років наперед проста провідниця потяга Верка Сердючка у виконанні Андрія Данилка

БАРТЕР

Оскільки гроші швидко знецінюються, українці скуповують усе, що бачать, а керівники підприємств, зарплати на яких починають затримувати, вводять натуроплату: так Україна знайомиться з поняттям бартеру

ЯКЩО ЖИТТЯ УЖЕ НЕ В КАЙФ, ПРОДАВАЙТЕ «ГЕРБАЛАЙФ»!

На пострадянському просторі з'являється мережевий маркетинг: представники брендів влаштовують шалено популярні серед населення тренінги, де розповідають неймовірні історії успіху своїх працівників, які привели в компанію інших людей і тепер живуть на проценти від їхніх продажів

ПЕРШІ ДОСТРОКОВІ

Під тиском шахтарів-страйкарів Верховна Рада ухвалює рішення про референдум щодо довіри парламенту й президентові, який так і не відбувається, і натомість ухвалюють інше рішення про дострокові вибори наступного року — спочатку до Верховної Ради, а потім і президентські

УКРАЇНЦІ В МИЛІ

Ситуація в країні настільки злиденна, що креативність людей б'є джерелом — пральний порошок починають робити з мила та соди, додаючи одеколон, а саме мило на деяких підприємствах стає видом натуроплати замість грошей

LOVE IS...

Популярна й до наших днів жуйка з'являється в Україні на початку 90-х, хоча винайшли її ще 1848 р., а зворушливі малюнки із закоханими хлопчиком і дівчинкою малює новозеландка Кім Гроув у 70-ті рр. XX ст. — спершу просто на серветках для свого коханого й уже потім для фантиків, яких випускають 8 серій по 100 малюнків у кожній і які стають популярними серед колекціонерів і навіть міняйл

ПЛАТА ЗА БОРГИ

У вересні в Криму відбувається зустріч президентів України та Росії — Леоніда Кравчука та Бориса Єльцина, після якої Україна дає згоду віддати частину своїх кораблів Чорноморського флоту, оплативши таким чином борги за російські нафту та газ, які вже сягнули 800 млн доларів

КРАХ

Розрив колишніх економічних зв'язків, припинення держзамовлень і зростання цін на енергоносії призводять до масового закриття промислових підприємств, державі більше немає з кого збирати податки, тому вона поповнює скарбницю за допомогою друкарського верстата, країна захлинається у гіперінфляції, а рік назавжди закарбовується в пам'яті людей як найскладніший і найзлиденніший

ШАХТАРІ СТРАЙКУЮТЬ

Символом року стає стукіт шахтарських касок — у червні шахтарі й металурги об'єднуються і йдуть пішим маршем на столицю, вимагаючи відставки президента Кравчука, поновлення економічних зв'язків із Росією, автономії Донбасу та, звісно, підвищення зарплат; для задоволення останньої вимоги знову вмикається друкарський грошовий верстат

НЕ ТАКА ВЖЕ Й БУРДА

Незважаючи на злигодні, потяг жінок до прекрасного не спинити — вони вчаться плести, шити та кроїти самостійно за журналом Burda, а оскільки знайти якісну тканину не так легко, у країні починається масовий ресайклінг — під ножиці йдуть бабусині сукні, старі штори, що отримують нове життя, а в поєднанні з блузами з мокрого шовку чи речами з ангори створюють той самий неповторний стиль 90-х

